

– частота злочинів (часто вчинювані злочини є часто індикатором поведінки «гастролера» – наприклад менше, ніж 18 днів між вчинюваними злочинами) [3, с. 36].

За наявною статистикою, 51 % серійних гвалтівників у Великобританії, 43 % правопорушників у статевих злочинах в Канаді, 49 % серійних підпалювачів в Японії, 63 % грабіжників, які вчиняли злочини в комерційних установах в Фінляндії та 52 % квартирних крадіг (крадіжки з проникненням) в Австрії були «гастролерами».

Таким чином, можна зробити висновок, що невірне прив'язування (зв'язування) серії злочинів може призвести до розслідування щодо помилкових підозрюваних. Але відповідно тренований та досвідчений аналітик, застосовуючи суворо систематичний процес зв'язування злочинів у процесі зрівняльного аналізу може бути впевнений в уникненні цих помилок.

Ефективне географічне профілювання повинне бути скоріше аналітично-керованим, ніж технологічно-керованим. Географічне профілювання включає обережне тлумачення тимчасової просторової поведінки та прийняття рішень правопорушником (наприклад, зазвичай скоєних серійним злочинцем правопорушень набагато більше, ніж відображених на карті).

Кваліфікований аналіз географічного профілювання включає вивчення ряду різних сценаріїв зв'язку для тестування гіпотез, враховуючи розмежування категорій серійних злочинців «гастролер» – «мародер».

Література:

1. Rossmo, D. K., & Velarde, L. (2008). Geographic profiling analysis: Principles, methods, and applications. In S. Chainey & S. Tompson (Eds.), *Crime mapping case studies: Practice and research*, pp. 35-43.
2. MacKay, R. E. (1999, December). Geographic profiling: A new tool for law enforcement. *The Police Chief*, pp. 51-59.
3. Weiss, J., & Davis, M. (2004, December). Geographic profiling finds serial criminals. *Law and Order*, pp. 32-38.

Особливості застосування методу «Деревоподібна діаграма» у процесі кримінального аналізу

Цільмак О.М.

доктор юридичних наук, професор
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії

Одеський державний університет внутрішніх справ

Ефективним знаряддям сучасної науки є графічні методи. Вони надійно увійшли в методику наукових досліджень та у практику аналітичної діяльності фахівців різних галузей.

Під **графічними методами** розуміється спосіб наочного представлення певної інформації за допомогою різних креслень, схем, таблиць, графіків, діаграм, матриць тощо.

Графічні методи є надійними помічниками й для суб'єктів досудового розслідування. Існує велика кількість різновидів графічних методів, серед яких можна виокремити метод «Деревоподібна діаграма», який був нами модифікований та адаптований до умов досудового розслідування.

Суть зазначеного методу полягає у визначенні певних елементів ключової проблеми досудового розслідування кримінального провадження, яка потребує пояснення (уточнення, доповнення, конкретизації), за рахунок їх систематизації та деталізації на певних рівнях.

Діаграма будується у вигляді багатоступінчастої деревовидної структури, складовими частинами якої є різнорангові елементи пояснення (уточнення, доповнення, конкретизації) ключової проблеми досудового розслідування кримінального провадження.

Принцип побудови деревоподібної діаграми:

тема → основні категорії → складові елементи → піделементи.

Отже, в основі діаграми знаходиться певна досліджувана ключова проблема (предмет дослідження) досудового розслідування кримінального провадження, яка потребує пояснення (уточнення, доповнення, конкретизації), від якої «відгалужуються» два або більше елементи, кожен з яких потім «розгалужується» ще на два або більше піделементи й так далі.

Деревоподібна діаграма корисна при кримінальному аналізі. Вона може застосовуватися для визначення та встановлення:

- а) імовірного кола суб'єктів злочину, їх імовірних мотивів злочину та імовірної мети злочину;

б) імовірного алібі у суб'єкта злочину, свідчень осіб, що можуть підтвердити алібі та свідчень осіб, які можуть підтвердити алібі свідка;

в) імовірного суб'єкта злочину та його імовірних основних та другорядних причин злочину та ін.

Головною метою зазначеного методу є винайдення логіки у досліджуваному явищі (проблемі) за рахунок пояснення (уточнення, доповнення, конкретизації) ключової проблеми досудового розслідування кримінального провадження.

Під час застосування методу «Деревоподібна діаграма» слід дотримуватися таких **правил**:

1. Необхідно обґрунтовувати всі ідеї та припущення.

2. Необхідно уважно слухати один одного, не перебиваючи.

3. Критика повинна бути тільки аргументованою та конструктивною.

4. Кожен суб'єкт досудового розслідування (член СОГ або СГ) може розвинути ідею-відповідь іншого суб'єкта.

5. Необхідно обов'язково фіксувати всі ідеї та припущення.

Для забезпечення успішності та результативності застосування методу «Деревоподібна діаграма» слід урахувувати певні **умови** застосування зазначеного методу. Серед таких умов слід виділити:

1. Перед застосуванням методу необхідно обов'язково зібрати якомога більше інформації щодо кримінального правопорушення.

2. Кількість учасників має бути не менше чотирьох.

3. Усі суб'єкти досудового розслідування (члени СОГ або СГ) повинні бути добре ознайомлені з матеріалами кримінального провадження.

4. Всі суб'єкти повинні брати активну участь під час застосування методу.

5. Необхідно зберігати всі записи, які будуть здійснюватися у процесі застосування методу.

Перевагами застосування методу «Деревоподібна діаграма» є те, що він дозволить:

1) внести ясність між основними та другорядними елементами предмета дослідження завдяки багатовимірному поданню їх логічних зв'язків та деталізації на різних рівнях;

2) виявити основні та другорядні елементи, що пов'язані з проблемною ситуацією;

3) забезпечити детальний пошук взаємозв'язків між основними та другорядними елементами в рамках дослідження певної ключової проблеми, яка потребує пояснення (уточнення, доповнення, конкретизації);

4) дослідити внутрішню структуру предмета дослідження;

5) детально графічно представити взаємозв'язки між основними та другорядними елементами;

6) провести більш цілеспрямований та систематичний аналіз предмета дослідження;

7) вирішити ключову проблему, причини якої виявляються на різних рівнях.

У зазначеного методу є й недоліки та обмеження, серед яких слід виділити те, що:

1) він найбільш ефективний під час групової роботи;

2) існує обмеженість кількості елементів, які деталізуються;

3) констатується суб'єктивність розташування основних та другорядних елементів на тому чи іншому рівні деталізації (особливо якщо виконується індивідуальна робота).

Таким чином, використання методу «Деревоподібна діаграма» у процесі кримінального аналізу є те, що він сприятиме: 1) систематизації основних та другорядних елементів, які пояснюють (уточнюють, доповнюють, конкретизують) ключову проблему досудового розслідування кримінального провадження; 2) копінгову та детальному аналізу причин проблеми, що досліджується; 3) побудові ієрархічного взаємозв'язку між основними та другорядними елементами діаграми; 4) ідентифікації причинно-наслідкових логічних взаємозв'язків окремих елементів; 5) винайденню шляхів вирішення ключової проблеми досудового розслідування кримінального правопорушення.

Література:

1. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник // Цільмак О.М., Користін О.Є., Заєць О.М. та ін. // [за заг. ред. О.М. Цільмак]. – Одеса: Фенікс, 2017. – 352 с. – з іл.